

Příloha k protokolu o SZZ č.
FF JU v Českých Budějovicích

Vysoká škola:
Ústav estetiky

9. 6. 2014

Datum odevzdání posudku:

Jméno:**Tereza Müllerová**.....

Obor: Estetika

Vedoucí * / **Mgr. Ondřej Dadejík, Ph.D.**
bakalářské práce

Recenzent */

Mgr. Denis Ciporanov, Ph.D.

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

EMOCE JAKO SOUČÁST ESTETICKÉ ZKUŠENOSTI

.....

Tereza Müllerová se ve své práci zabývá tématem s dlouhou historií i stálou relevancí v současné estetické diskusi. Estetická emoce neboli otázka emotivního prožívání ve fiktivních světech uměleckých děl se rozpíná mezi klíčovými tématy moderní estetiky – čeho si na umění ceníme?, jakou povahu má náš postoj, který jeho vnímání umožňuje?, atp. Autorka se rozhodla téma povahy estetických emocí pojednat nejen jako problém historické a systematické diskuse, nýbrž i jako téma, které je možné oživit a testovat v rámci praktického výzkumu. Tato dvojí vrstva práce (teoretická a praktická) je pro čtenáře příslibem kreativního výkonu a zajímavých výsledků, a je nutné vyjádřit Tereze Müllerové ihned zkraje pochvalu za takový podnik. S chválením je však třeba na moment přestat, jak četba brzy odhalí, vlastní realizace záměru je navzdory atraktivnímu tématu a kreativnímu cíli jistým zklamáním.

První nedostatek shledávám již v samotném úvodu práce, jmenovitě v definování ústředního pojmu práce, „emoce“: souhlasím sice s autorkou, že rozbor povahy a funkce emoce je věci rozsáhlejšího pojednání, které by přesáhlo jak hranice estetické diskuse, tak především mantinely vymezené zvoleným tématem. Přesto bych uvítal konzistentnější a podloženější výklad tohoto klíčového pojmu. Autorka emoci nejprve určuje jako „náhlou psychickou nestabilitu“ a zaměňuje emoci s pocitem. Se Solomonem pak subsumuje emoci pod druh soudu a s odkazem na jistý portál dokonce váže emoci výhradně na duševní činnost! Aníž bychom trvali na biologických či evolucionistických explanacích, mělo by minimálně zaznít, že emoce je (coby evoluční adaptace) především komplexní tělesnou (a člověkem pocíťovanou) proměnou v reakci na vnější stimuly (situace, věc či její obraz vzbuzující atrakci či odpor) či vnitřní stimuly (vzpomínka, představa) a že se stává hluboce lidskou záležitostí právě díky možnosti ji v první řadě pocíťovat, ve druhé pak reflektovat a diskutovat (Damasio).

Pro následný výklad vztahu mezi běžnou a estetickou emoci sahá Tereza Müllerová k edicím z oblasti současné analytické estetické diskuse. Tyto pasáže však nejsou příliš vyjasňující a srozumitelně oddělené, přechází bez varování od systematických narážek k velmi povšechným a za hranici informativnosti zredukovaným historickým exkurzům především tam, kde se jedná o „překotně vyrabované“ heslo z Kellyho encyklopedie, navíc v zavádějícím a nepřesném překladu (Kelly, s. 12).

Navzdory prohlášení autorky tedy první kapitola žádnou konzistentní definici emoce a její estetické podoby nenabízí. Lépe v tomto ohledu nedopadá ani kapitola následující, ve které autorka uvádí ve vztah emoci a estetickou zkušenost. Hned zkraje čtenář narazí na hádanku

v podobě vymezení zkušenosti jako „druhu poznání, které vychází z minulosti a ovlivňuje ji (...)“ s. 13., po které studentka opět záhy upadá do schematických vyjádření spojující letmo nahozené systematické a historické aspekty problému. Čtenáře nechává opět klopýtát přes velmi nepovedené překladové pasáže (viz Gaut, s. 15) a některé překlady pak vyvolávají pocit, že se autorka nechala bez jakéhokoli odporu přesvědčit překladovým strojem („Hudební dílo je *o tom a o tom*, jestliže (...) dostatečné číslo vhodně akulturujících posluchačů oceňuje *to a to* (...).“ Překlad Daviese na str. 18, podtrhl DC). Užívá-li, nikoli vždy zcela pro dobro věci (viz představenou Goodmanovu definici estetická na str. 9), pro odlišení emocí vyjádřených dílem a pocíťovaných recipientem odkazy na Nelsona Goodmana, pak bych očekával především zmínku o jeho analýze toho, co dílo vyjadřuje skutečně (prostřednictvím některého z referenčních modů), a co pouze domněle (aluze), (Goodman LOA, RP 1988).

Ani podkapitola Emoce a etika není otevřena příliš šťastně. Autorka zde zjevně nereflektuje rozdíl mezi nemravným či mravným dílem (autorčinými slovy „ctnost a neřest díla“) a dílem neřest či ctnost reprezentujícím (poprvé tak činí mimoděk až na str. 22). Přirovnává-li účinek katarze k sedativu, pak by se bez dalšího jednalo o věc polemiky, pokud by ovšem k podpoře této teze nedezinterpretovala Goodmana, a jeho ironickou protiargumentaci nepředkládala jako Goodmanovo pozitivní tvrzení. Podobný lapsus, nyní zapříčiněný spíše nesprávně konstruovanou větou, předvádí na následující straně, kde Gautovi podsouvá (jím přitom kritizované) moralistní stanovisko v otázce vztahu mezi estetickou a etickou hodnotou v díle. Zabývat se emocí v umění jistě ospravedlňuje zařazení kapitoly, kde Tereza Müllerová zvažuje iniciační Bulloughovo pojetí psychické distance. Text ovšem autorka uchopila bez větší interpretační odvahy. A je otázkou, zdali ke škodě věci, neboť tam, kde vstupuje s vlastní reflexí či komentářem to dopadá následovně: „Z vlastní zkušenosti však musím napsat, že divadlo nebo umění mě často díky živým osobám neosloví.“ (podtrhl DC) V závěru (s. 25) pak čtenář zcela ztrácí možnost „usledovat“ kdo z uváděné trojice autorů (Dickie, Zuska, Bullough) na koho reaguje, kdo koho popírá, podporuje či komentuje. Sama autorka následně své úvahy metaforicky představuje jako „bloumání nad otázkami“. A mám pocit, že zde trefně pojmenovává podstatu věci.

Po teoretické části práce autorka přistupuje k inzerovanému praktickému šetření, jehož cílem je ilustrovat představené teoretické modely vztahu estetických a mimoestetických emocí, jakož i specifické postavení emočních kvalit v uměleckém díle, na konkrétních situacích - v podobě zaznamenaných recipientských prožitků.

Autorka se rozhodla získat data na základě kvalitativního šetření, v konkrétně zpracováním deseti kazuistik. Autorkou náhodně sestavený vzorek respondentů odpovídá na jednoduchou otázku po emocionálních prožitcích při vnímání uměleckých děl. Tereza Müllerová se strukturou a psychosociálními parametry respondentů nepracuje ani a priori (ve smyslu jejich cíleného výběru), ani a posteriori (ve smyslu zohlednění zmíněných parametrů ve finální interpretaci). Vzorek tak zahrnuje recipients jak s velmi nízkou kompetencí (nepoučený divák, konzument kýče, dítě), tak i např. aktivní tvůrce. Od skutečného výzkumu má praktická kapitola velmi daleko též z toho důvodu, že takzvané kazuistiky nejsou skutečnými kazuistikami (chybí anamnéza a podrobnější strukturace) a výzkumu nepředchází metodologický úvod a neuzavírá jej shrnující interpretace.

Čtenář ovšem opět od prvních odstavců naráží na lapsy: Adam z první „kazuistiky“ si ulevuje od depresí četbou, autorka ho však nazývá ideálním divákem. Pokusy o interpretace pod každou z kratičkových výpovědí kloužou od aspektu k aspektu, dle autorčiných slov „nejzajímavější odpověď“ (Jaroslav) autorka nakonec neinterpretuje vůbec a často spíše klade otázky, nežli předkládá informativní závěry. Do vzorku (sociologického agregátu) zahrnuje desetiletou dívku, která není sama respondentem (Eva), navíc strach dítěte ze strašidelné

kresby asi není přesné nazvat iracionální reakcí (dítě: vím, že se mi o „tom“ bude zdát; pro dítě velmi prostupná hranice mezi fikcí a nonfikcí). (Tomáš)
Samotný závěr práce Tereza Mullerová věnuje rekapitulaci dosaženého. Kromě čistého shrnutí toho, co jsme mohli sledovat v hlavním textu, se zde např. dozvídáme, že „(...) ani jedna z koncepcí není šťastně uchopitelná“ (s. 35).

Co se jazykové stránky práce týče, čtenáře mate náhodná proměna čísla osoby mluvčího, což místy komplikuje možnost rozlišení autorčiných komentářů od citovaných názorů. Jazykovému projevu chybí místy lehkost, studentka často svádí boj s kostrbatými a neohrabanými vyjádřeními.

Výše uvedeným výhradám navzdory je ovšem třeba v závěru opět ocenit autorčinu odvahu a zajímavě zvolený cíl. Přes vytčené nedostatky nelze práci upřít entuziasmus a autorčin zájem o problém, který zrcadlí pokus o kreativní využití zdrojových textů v praktické části práce, jakož i náběhy na relevantní vhledy a uspokojivou schopnost pracovat se zdroji podle platných odborných standardů. Z těchto důvodů doporučuji práci k obhajobě a při více než přesvědčivé obhajobě ji navrhuji hodnotit jako **velmi dobrou**.

Návrh na klasifikaci bakalářské práce: **velmi dobře**.....

.....
podpis recenzenta bakalářské práce

Čes. Budějovicích 9. 6. 2014
V dne

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------